۱۲ **دولت- ملت‌های جدید چگونه عمل می‌کردند. (۱)** (گروه علوم اجتماعی اصفهان ـ خرداد ۹۷)
۱۳ ✪ **منظور از توزیع هدفمند علوم‌طبیعی و علوم انسانی توسط جهان غرب چیست؟ (۱)** (گروه علوم اجتماعی اصفهان ـ خرداد ۹۷)

۱ نادرست (۰/۲۵) ۲ درست (۰/۲۵) ۳ نادرست (۰/۲۵) ۴ گزینهٔ «ب» (۰/۲۵) ۵ گزینهٔ «الف» (۰/۲۵) ۶ گزینهٔ «ب» (۰/۲۵)
۷ جدیدی (۰/۲۵)- اروپای غربی (۰/۲۵) - قدرت کلیسا (۰/۲۵) ۸ علوم انسانی غربی (۰/۵) ۹ امپراتوری رسانه‌ای (۰/۲۵)
۱۰ قدرت چانه‌زنی در اقتصاد جهانی را از آنان می‌گیرد (۰/۵) و این پدیده موجب وابستگی اقتصادی آنها به کشورهای استعمارگر می‌شود (۰/۵)، به دلیل وابستگی اقتصادی کشورهای استعمارزده به کشورهای استعمارگر مبادلات تجاری در سطح جهانی نامتعادل می‌شود (۰/۵) و انتقال ثروت به طرف کشورهای غربی ادامه پیدا می‌کند. (۰/۵) ۱۱ حاکمیت‌های پیشین هویتی دینی و معنوی داشتند(۰/۵) ولی دولت - ملت‌ها، هویتی ناسیونالیستی، قومی با جغرافیای سیاسی و اقتصادی جدید داشتند. (۰/۵)
۱۲ در مسیر توسعه و گسترش خود به صورت قدرت‌های استعماری درآمدند (۰/۵) و با فتوحات استعماری جغرافیای سیاسی جدید برای دیگر فرهنگ‌ها پدید آوردند. (۰/۵) ۱۳ بخشی از علوم طبیعی را که مورد نیاز برای خدمت‌رسانی به کالاهای غربی است به کشورهای در حال توسعه آموزش می‌دهد (۰/۵) ولی از آموزش دانش‌های راهبردی خودداری می‌کنند. (۰/۵)

دانش‌آموز عزیز!!! { برای مطالعهٔ آزمون پایانی دی‌ماه به انتهای بخش جامعه‌شناسی (۲) کتاب، قسمت آزمون پایانی مراجعه کنید. }

فصل ۳: چالش‌های جهانی

درس ۹: جهان دو قطبی

مفاهیم آموزشی

۱- مقدمه

فرهنگ جدید غرب، برای حلّ چالش‌های گذشته، مسیری پیمود که پاسخگوی نیازهای مادی و معنوی آدمیان نبود، بنابراین با مشکلات و چالش‌های بنیادین جدید مواجه شد.

۱) چالش‌های جدید غرب: چالش فقر و غنا ـ شکل‌گیری بلوک شرق و غرب

۲) صورت‌های متفاوت چالش‌های غرب: اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ـ منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ـ درون‌فرهنگی و بین‌فرهنگی ـ خرد و کلان ـ معنوی و دینی ـ معرفتی و علمی ـ ذاتی (پدید آمدن در اثر عقاید و ارزش‌های درونی جهان اجتماعی) و عارضی (ایجاد شدن در اثر عوامل خارجی) ـ مقطعی و مستمر

۲- چالش های جدید

	علل ایجاد چالش‌ها	راه‌حل غرب
چالش فقر و غنا	ـ ✪ رویکرد فردی و اقتصادی لیبرالیسم متقدم (لیبرالیسم قرن‌های ۱۸ و ۱۹) ـ درهم ریختن نظام ارباب ـ رعیتی و ارزش‌های آن ـ رهایی کشاورزان از بردگی و اجازه به مهاجرت آنها ـ برداشتن موانع ارزشی و هنجاری پیشین ـ ✪ تبدیل کشاورزان به کارگران صنایع ـ ✪ آزادی سرمایه‌داران در استثمار بردگان جدید ـ مخالفت با هر نوع دخالت دولت و کمک به مستمندان (نمونه: بدی وضع نوانخانه‌ها) ـ ✪ تأکید بر شعار آزادی اقتصادی و نادیده گرفتن عدالت	ـ استفاده از نظریات اندیشمندان اروپایی مانند مارکس که به نقد لیبرالیسم اقتصادی پرداخت. نظریات مارکس: ـ نیاز به یک حرکت انقلابی برای رفع چالش‌های سرمایه‌داری ـ از بین بردن مالکیت خصوصی و ایجاد مدل سوسیالیستی و کمونیستی ـ تأکید بر عدالت اجتماعی
شکل‌گیری بلوک شرق و غرب (۱۹۱۷ـ۱۹۹۱ م)	ـ ایجاد دو گروه بعد از انقلاب فرانسه در نتیجه { ۱) طرفداران نظریات لیبرالیستی (جریان راست) ۲) احزاب سوسیالیستی و کمونیستی (جریان چپ) } ـ ✪ تشکیل دو بلوک در جهان { ۱) بلوک غرب: آمریکا و اروپای غربی ۲) بلوک شرق: شوروی سابق، چین و اروپای شرقی } ـ ✪ بلوک غرب طرفداران لیبرالیسم متقدم و بلوک شرق منتقدان آن بودند. ـ ✪ تأکید بلوک شرق بر عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت	ـ فروپاشی بلوک شرق در ۱۹۹۱م

@KonkurVIPBook

- ✪ آمریکا در کانون بلوک غرب و شوروی در کانون بلوک شرق قرار داشت.
- ✪ صورت‌های چالش بلوک شرق و غرب:
  - جهانی (نه منطقه‌ای): این دو بلوک با دو اقتصاد و سیاست جداگانه، جهان را به دو قطب اصلی تقسیم کرده بودند.
  - درون‌فرهنگی (نه بین فرهنگ‌های مختلف): هر دو بلوک با وجود تمایز سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی، به فرهنگ غرب با رویکرد سکولار مربوط بودند.

۳- نظر اندیشمندان اروپایی لیبرالیستی

- دیکنز (در رمان الیور تویست): به سخره گرفتن نوانخانه‌ها و فیلسوفان مدافع آنها پرداخت.
- مالتوس (جمعیت‌شناس انگلیسی): در دنیای از قبل تملک شده، فردی که به دنیا می‌آید یا باید قدرت خود را از والدینش دریافت کند یا کاری ارائه دهد که جامعه، خواهان آن است وگرنه طبیعت او را حذف می‌کند. (نفی حق حیات افرادی که در فقر متولد شده‌اند.)
- ریکاردو (اقتصاددان کلاسیک): اگر حکومتگران بگذارند سرمایه، پرسود باشد و کالاها قیمت مناسب داشته باشند و استعداد و تلاش افراد، پاداش خود و حماقت آنان، مجازات طبیعی خود را ببینند، کشور به بهترین وجه پیشرفت می‌کند. (مخالف حتی افزایش دستمزد و رفاه کارگران و افزایش نسل آنها)

سؤال متن ۷۵

✪ **به نظر شما چالش فقر و غنا، نمونهٔ کدام‌یک از صورت‌های نام‌برده است؟** اقتصادی، فرامنطقه‌ای، کلان، درون‌فرهنگی، ذاتی

سؤال متن ۷۶

آیا می‌دانید اولین چالشی که در جوامع صنعتی پدید آمد، چه بود و چگونه پدید آمد؟ چالش فقر و غنا، با عقاید و ارزش‌های درون جهان اجتماعی غرب و پیدایش سرمایه‌داری

مطالعه کنید ۷۸

اندیشمندان علوم اجتماعی ... .

۱- آزادی مثبت ← آزادی از قید و بندها ۲- آزادی منفی ← آزادی برای اهداف

مورد دوم انسان را اسیر می‌کند ولی اسلام آزادی اول را مورد قبول دانسته است.

سؤال متن ۷۹

آیا می‌دانید تقسیم سیاسی جهان به بلوک شرق و غرب در زمرهٔ کدام‌یک از این صورت‌هاست و چگونه به‌وجود آمد؟

اقتصادی، سیاسی اجتماعی، فرامنطقه‌ای، مقطعی، کلان، درون‌فرهنگی، ذاتی

به دلیل رشد اندیشه‌هایی که لیبرالیسم اقتصادی را نقد می‌کردند، به‌وجود آمد.

گفت‌وگو کنید ۸۱

در دوران تقسیم ... ؟

بلوک شرق: عراق، سوریه، مصر، لیبی بلوک غرب: ایران، ترکیه، کشورهای عربی دیگر

با هم تکمیل کنید ۸۱

چالش جهان دوقطبی (بلوک شرق و غرب)	
نوع چالش	توضیحات
منطقه‌ای یا فرامنطقه‌ای؟	فرامنطقه‌ای؛ بلوک شرق و غرب با دو اقتصاد و سیاست مختلف، جهان را به دو قطب اصلی تقسیم کرده بودند و به عنوان دو ابرقدرت در مرکز این دو قطب بودند.
درون‌فرهنگی یا بین‌فرهنگی؟	درون فرهنگی؛ هرچند که این دو فرهنگ از دو بخش متمایز بودند ولی به فرهنگی واحد تعلق داشتند و هر دو درون فرهنگ سکولار غرب قرار داشتند.
خرد یا کلان؟	کلان
مقطعی یا مستمر؟	مستمر

مفاهیم اساسی ۸۲

جهان دو قطبی، چالش‌های فرهنگ جدید غرب، چالش فقر و غنا، چالش بلوک شرق و غرب، لیبرالیسم متقدم، جریان راست، جریان چپ، مارکسیسم، سوسیالیسم، کمونیسم

@KonkurVIPBook

خلاصه کنید ۸۲

- **چالش بلوک شرق و غرب از چالش‌های درون تمدن جهان غرب است.**
- فرهنگ جدید غرب برای حل چالش‌های پیشین خود، مسیر درستی را طی نکرد و نتوانست پاسخگوی نیازهای مادی و معنوی آدمیان باشد به همین دلیل موجب ایجاد چالش‌های جدید شد.
- چالش‌های جدید فرهنگ غرب در صورت‌های مختلفی ظاهر شده‌اند و گاهی به‌طور هم‌زمان در چند صورت از قبیل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی - درون فرهنگی یا برون‌فرهنگی - منطقه‌ای یا فرامنطقه‌ای و ... متجلی می‌شوند.
- چالش فقر و غنا در اثر اشاعهٔ نظریات مربوط به لیبرالیسم متقدم در قرن‌های ۱۸ و ۱۹ به‌وجود آمد که معتقد به یک نظام اقتصادی فردی بود که در آن افراد یا می‌بایست دارای ثروت به ارث رسیده باشند و یا کاری ارائه دهند که مورد نیاز جامعه باشد وگرنه حذف می‌شوند و معتقدند دولت نباید در امور اقتصادی دخالت یا به مستمندان کمک کند.
- چالش بلوک شرق و غرب تبدیل به یک چالش جهانی شد و جهان را به دو قطب تقسیم کرد. پس از ظهور آن نظریات مارکسیستی به‌وجود آمد که معتقد به دخالت دولت و از بین بردن مالکیت خصوصی بود و در مقابل نظریات لیبرالیستی قرار گرفت.

نکته

به نقش اندیشه‌های اندیشمندان هر جهان اجتماعی، فرهنگ حاکم بر آن جهان اجتماعی در ایجاد مشکلات یا راه‌حل‌های اقتصادی درون و بیرون آن جهان اجتماعی توجه داشته باشید.

آنچه از این درس آموختیم ۸۲

جهان اجتماعی غرب علاوه بر چالش‌های پیشین مسیری را می‌پیمود که این مسائل و مشکلات چالش‌های جدید را اعم از اقتصادی و اجتماعی در زمینه‌های خرد، کلان و ... به‌وجود آورد. مهم‌ترین چالش در دنیای غرب چالش فقر و غنا بود؛ این چالش عاملی در به‌وجود آمدن رویکردهای متفاوتی چون لیبرالیسم بود که برای مقابله با این رویکرد، رویکرد مارکسیستی شکل گرفت که بر عدالت اجتماعی تأکید داشت. در غرب با به‌وجود آمدن این چالش‌ها صاحب‌نظرانی چون دیکنز و مالتوس و ریکاردو روی کار آمدند. تضاد میان دو رویکرد لیبرالیستی (مالکیت خصوصی) و مارکسیستی (سوسیالیستی) سبب شکل‌گیری دو بلوک شرق و غرب گردید؛ که چالشی جهانی بود به‌طوری که در کانون این دو قطب، آمریکا در بلوک غرب و شوروی در بلوک شرق قرار داشت.

ارزشیابی مستمر

الف) درستی یا نادرستی جمله‌های زیر را مشخّص کنید. (۱ نمره)

۱ **به عقیده ریکاردو، اگر جامعه خواهان کار یک انسان نباشد، او هیچ حقی برای دریافت کمترین غذا یا چون و چرا در مورد موقعیتش ندارد.** (تهران ـ مدرسهٔ باقرالعلوم ـ خرداد ۹۷) ☐ درست ☐ نادرست

۲ ✪ **لیبرالیسم متقدم، رویکردی فردی و اقتصادی دارد.** ☐ درست ☐ نادرست

۳ **نظریات لیبرالیستی بیشتر بر عدالت اجتماعی و نظریات سوسیالیستی بیشتر بر آزادی اقتصادی تأکید می‌کردند.** ☐ درست ☐ نادرست

۴ **چالش بلوک شرق و غرب به صورت منطقه‌ای و بین‌فرهنگی بود.** ☐ درست ☐ نادرست

ب) گزینهٔ درست را با علامت ✓ مشخّص کنید. (۱)

۵ **کدام مورد از ویژگی‌های نظریات مارکس محسوب نمی‌شود؟** (کنکور سراسری ـ ۹۲)

الف) عبور از اقتصاد سرمایه‌داری - نفی مالکیت خصوصی - حل چالش در چارچوب ارزش‌ها و آرمان‌های فرهنگ غرب
ب) عبور از فردگرایی لیبرالیستی - اعتقاد به حرکت انقلابی علیه چالش‌های نظام سرمایه‌داری - نقد لیبرالیسم اقتصادی
ج) اعتقاد به عدالت اجتماعی و توزیع مناسب ثروت - شکل‌گیری طبقه جدیدی بر مدار قدرت - عبور از اقتصاد سرمایه‌داری
د) اعتقاد به حرکت انقلابی علیه چالش‌های نظام سرمایه‌داری - عبور از فردگرایی لیبرالیستی - عدم عبور از بنیان‌های نظری فرهنگ غرب

۶ ✪ **نظریه‌پردازان لیبرال چه چیزی را ضامن پیشرفت جامعه می‌دانستند و پیشگام انقلاب صنعتی کدام کشور بود؟** (تهران ـ مدرسهٔ باقرالعلوم ـ خرداد ۹۷)

الف) اقتصاد عدالت‌محور - فرانسه **ب) آزادی صاحبان سرمایه - انگلستان**
ج) استعمار کشورهای دیگر - انگلستان **د) سکولاریسم - فرانسه**

۷ **کدام اندیشمند اروپایی در نیمهٔ دوم قرن نوزدهم به نقد لیبرالیسم اقتصادی پرداخت؟** (اصفهان ـ مدرسهٔ دهخدا ـ خرداد ۹۷)

الف) دیکنز **ب) ریکاردو** **ج) مارکس** **د) مالتوس**

۸ **چالش‌های ذاتی ریشه در ..... درونی جهان اجتماعی و چالش‌های عارضی در اثر ..... پدید آمده‌اند.** (گروه علوم اجتماعی نوشهر ـ خرداد ۹۷)

الف) هنجارها و نمادها - عوامل خارجی **ب) هنجارها و نمادها - عوامل داخلی**
ج) ارزش و عقاید - عوامل خارجی **د) عوامل خارجی - ارزش و عقاید**

@Konkur_Tv.com

ج) جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید. (۲)

۹ ..... بودن چالش به معنای آن است که در اثر عوامل خارجی ایجاد شده است.

۱۰ بعد از انقلاب فرانسه، طرفداران نظریات ..... جریان راست را تشکیل دادند.

۱۱ ✪ بلوک ..... منتقدان لیبرالیسم متقدم بودند.

۱۲ هر دو بلوک شرق و غرب به فرهنگ غرب با رویکرد ..... مربوط بودند.

د) به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

۱۳ ✪ چگونه چالش جدید فقر و غنا با توجه به فرهنگ غرب ایجاد شد؟ (۴ مورد) (۱)

۱۴ دو مورد از تفاوت‌های بلوک شرق و غرب را بنویسید. (۱) (گروه علوم اجتماعی نوشهر- خرداد ۹۷)

۱۵ ✪ هر یک از چالش‌های جدید غرب، از کدام فرهنگ تأثیر گرفت و چه محدوده‌ای را شامل می‌شد؟ (۱)

۱۶ مالتوس در نفی حق حیات کسانی که در فقر متولد می‌شوند چه اعتقادی داشت؟ (۱) (گروه علوم اجتماعی اصفهان ـ خرداد ۹۶)

۱ نادرست (۰/۲۵) ۲ درست (۰/۲۵) ۳ نادرست (۰/۲۵) ۴ نادرست (۰/۲۵) ۵ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵) ۶ گزینهٔ «ب» (۰/۲۵)
۷ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵) ۸ گزینهٔ «ج» (۰/۲۵) ۹ عارضی (۰/۵) ۱۰ لیبرالیستی (۰/۵) ۱۱ شرق (۰/۵) ۱۲ سکولار (۰/۵)
۱۳ در قرن‌های ۱۸ و ۱۹ رویکرد فردی و اقتصادی لیبرالیسم متقدم در غرب شکل گرفت که پیامدهایی داشت از جمله در هم ریختن نظام ارباب - رعیتی و ارزش‌های آن، رهایی کشاورزان از بردگی و مهاجرت آنها، تبدیل کشاورزان به کارگران صنایع، آزادی سرمایه‌داران در استثمار بردگان جدید، مخالفت با هر نوع دخالت دولت در امور اقتصادی، تأکید بر شعار آزادی اقتصادی (۴ مورد، هر مورد (۰/۲۵)) ۱۴ بلوک شرق شامل شوروی و اروپای شرقی و چین (۰/۲۵) ولی بلوک غرب شامل آمریکا و اروپای غربی بود (۰/۲۵) در بلوک شرق عقاید کمونیستی و سوسیالیستی (۰/۲۵) و در بلوک غرب عقاید لیبرالیستی وجود داشت. (۰/۲۵)
۱۵ هر دو چالش از فرهنگ غرب تأثیر گرفته (۰/۲۵)؛ محدوده هر دو چالش ابتدا از جوامع غرب آغاز شد (۰/۵) ولی به تدریج همهٔ جهان را فراگرفت. (۰/۲۵) ۱۶ انسانی که در دنیای از قبل تملک شده به دنیا می‌آید، اگر نتواند قدرت خود را از والدینش دریافت کند (۰/۲۵) و اگر جامعه خواهان کار او نباشد (۰/۲۵)، هیچ‌گونه حقی برای دریافت کمترین مواد غذایی، مقام یا موقعیت ندارد (۰/۲۵) و طبیعت حکم به رفتن او می‌کند و این حکم را اجرا می‌کند. (۰/۲۵)

درس ۱۰: جنگ‌ها و تقابل‌های جهانی

مفاهیم آموزشی

۱- مقدمه

دو نوع جامعه از نظر قرآن کریم:
۱) جامعه‌ای که همهٔ بشر را بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می‌کند. (بنابراین از هر نوع جنگ بر سر خون، نژاد و ... جلوگیری می‌کند.)
۲) جامعه‌ای که به گروه‌های پراکنده تجزیه می‌شود و امکانات و ظرفیت‌ها در آن پراکنده و نابود می‌شوند. (بنابراین جنگ محصول این نوع جامعه است.)

۲- جنگ‌های جهانی

۱) ✪ کنت معتقد بود در گذشته، جنگ بر سر افزایش ثروت بود ولی با رشد علوم تجربی و صنعت، ثروت از راه غلبه بر طبیعت به دست می‌آید و نیازی به جنگ نیست، بنابراین پس از انقلاب صنعتی، جنگ از بین می‌رود و اگر در غرب جنگی صورت گیرد عارضی و تحمیلی است نه ذاتی.
۲) ✪ وقوع دو جنگ جهانی بزرگ و دوران جنگ سرد که همگی از درون فرهنگ غرب برخاسته بود، نظریه کنت را رد کرد.

۳) جنگ‌های جهانی:
الف) جنگ اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸م): کاربرد سلاح‌های شیمیایی برای نخستین بار، میلیون‌ها کشته و خسارات فراوان
ب) جنگ دوم (۱۹۳۹-۱۹۴۵م): کاربرد بمب اتم برای نخستین بار، میلیون‌ها کشته و خسارات فراوان
ج) جنگ سرد (۱۹۴۵-۱۹۹۱م): بلوک شرق و غرب، جهان را به مناطق تحت نفوذ خود تقسیم کردند، جنگ بین مناطق پیرامونی دو بلوک ادامه یافت، اقتصاد کشورهای صنعتی وابسته به تسلیحات نظامی رونق گرفت.

۴) ✪ مهم‌ترین عوامل وقوع جنگ‌های اول و دوم: رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری بود، زیرا سرمایه و صنعت به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان نیاز داشت.

@KonkurTIPS